

J e g y z ő k ö n y v

a Magyar Tudományos Akadémia 1952. március hó 29.-én d.e. 11
- órakor tartott 3. sz. elnökségi üléséről.

Jelen voltak: Rusznyák István elnök, Gombás Pál, Ligeti Lajos al-
elnökök, Erdey-Gruz Tibor főtitkár,
Alexits György, Hevesi Gyula, Lukács György, Neve-
bátzky Károly, Straub F. Brunó elnökségi tagok,
Németh Gyula, Fogarasi Béla, Riesz Frigyes, Sóó Rezső,
Issekutz Béla, Schulek Elemér osztályelnökök,
a II. sz. napirendi pontnál Tolnai Gábor, a Tudományos
Minősítő Bizottság titkára és Patkós Lajos a Személy-
zeti Osztály vezetője.

Kimentette magát: Marek József és Mihailich Győző osztályelnökök,
Molnár Erik elnökségi tag.

N a p i r e n d:

- I. Főtitkári beszámoló a március havi munkáról.
- II. Beszámoló a Tudományos Minősítő Bizottság munkájáról.
- III. Az 1951. évi könyvkiadás bírálata és az 1953. évi könyvkiadás
elvi szempontjai.
- IV. Az 1951. évi folyóiratkiadás bírálata
- V. Az 1952. évi Nagygyűlés előkészítése
- VI. Indítványok.

I.

Erdey-Gruz Tibor főtitkár beszámol a március havi munkáról.

- 1./ Megtörtént az 1952. II. félévi külföldi kiküldetések előkészíté-
se. Illetékes szervekkel most folynak a tárgyalások a kiutazások
lebonyolításával kapcsolatban.
- 2./ Előkészületben van a jövő évi aspiránsvétel. Előzetes tárgya-
lások folynak az osztályokkal, hogy az új aspiránsok őszel meg-
kezdhessék munkájukat.
- 3./ A szűkkörű elnökség foglalkozott a Tudományos Minősítő Bizottság
munkájával. /lásd II. napirendi pont/.

L. M. 10

- 4./ Az Akadémia megnövekedett feladataira való tekintettel az Adminisztrációs Hivatal eddigi létszáma nem bizonyult elegendőnek. Az eddigi 186-os létszámmal szemben az Országos Létszám Bizottság hozzájárult a 248-as kerethez. Az Adminisztrációs Hivatal létszáma tehát 62 fővel emelkedett.
- 5./ Tárgyalások folytak a főiskolákon és egyetemeken mutatkozó berendezési igények enyhítése tekintetében. Illetékes szervekkel megkezdődtek a tárgyalások a Köznevelési Minisztériummal együttműködve.
- 6./ Az Akadémia hivatalának elhelyezését és az Akadémia palotájának átépítését a következő módon kívánjuk megoldani: A palotát kizárólag reprezentatív célokra és előadások tartására fogjuk használni. Az I. emeleten egy megfelelő "tudósok klubja" fog létesülni, a heti üléstermet pedig korszerűsíteni fogják. A II. emeleten 3 új előadóterem épül, 100-250 személy befogadására, a hozzá tartozó tanácskozó termekkel együtt. A többi részt a Könyvtár céljaira hagyjuk meg. Az ezévi költségvetésbe be van állítva 2,500.000.- Ft az átalakítás megkezdésére.
- 7./ Foglalkoztunk a hivatal munkafegyelmének megjavítására vonatkozó rendszabályok életbeléptetésével. A dolgozók számára ismertettük a kérdés fontosságát, eredményt egyrészt nevelő munkával, másrészt rendbirságok életbeléptetésével kívánunk elérni. Sok hiba van a hivatali titoktartás kérdésével kapcsolatban is. Erdőy-Gruz Tibor főtitkár kéri az Elnökség tagjait, hogy az osztályvezetők ülésén hassanak oda, hogy a hivatali titoktartás és az ügyek kezelése e legteljesebb mértékben következzen be. Kéri, hogy hívják fel a többi akadémikus figyelmét, hogy a bizottsági üléseken elhangzott döntések is a hivatali titoktartás alá esnek. Főleg személyi kérdéseknél rendkívül kínos, ha valami végső döntés előtt kiszivárog.
- 8./ Foglalkozott az Elnökség a folyó évre tervezett kongresszus előkészítésével is. A Minisztertanács 27 kongresszust hagyott jóvá a különböző tudományágak vonalán.
- 9./ A kutatások ellenőrzésére kiküldött javaslattal az Elnökség tagjai egyetértettek.
- 10./ A múlt elnökségi ülés határozata értelmében a Könyvtár vezetőjének ismertetnie kellett volna a Könyvtár profilját. A Könyvtár vezetője ezt a tájékoztatót sajnálatos módon nem készítette el, így ez a napirendi pont elmarad. Az Elnökség ezért rosszalását fejezi ki.
- 11./ Erdőy-Gruz Tibor az alábbiakban válaszol a beszámolóhoz kapcsolódó hozzászólásokra:
 - a./ A Könyvtár másodízben nem hajtotta végre feladatát /beszámoló, cserepéldányok/. Sürgősen intézkedni fogunk a Könyvtár munkájának megjavítása ügyében.
 - b./ Az elnökségi ülés határozatát végrehajtás céljából közölni lehet az osztályvezetőséggel, az elnökségi ülések lefolyásában azonban nem. Ez szigorúan bizalmas természetű.

II.

Beszámoló a Tudományos Minősítő Bizottság munkájáról.

Tolnai Gábor a Tudományos Minősítő Bizottság titkára a szétküldött tájékoztatóhoz pótlólag megjegyzi, hogy az egyes osztályok bizottságai kb. 7 - 10 napon belül befejezik munkájukat. Egyes bizottságoknál túlzott liberalizmus, másoknál túlzott arisztokratizmus érvényesült.

Lukács György elnökségi tag javasolja, hogy a napilapokban az Akadémia sürgősen tegyen közzé közleményeket a tudományos minősítés következményeivel kapcsolatban, mert sok helyen pánikhangulat van. Ki kell mondani ezekben a közleményekben, hogy senkinek az állását és munkáját az új címek hatása nem fogja zavarni. Javasolja, hogy a TMB tervezetének megfelelően legyen egy közbeeső fokozat és aki eddigi munkássága alapján még a kandidatusi fokozatra sem méltó, kapjon a TMB-től eddigi eredményeit értékelő, perspektívát adó levelet és szólíttasson fel arra, hogy legközelebbi jelentős munkájával - a törvényben előírt három esztendő határidő előtt - pályázhat doktori vagy kandidatusi fokozatra.

Riesz Frigyes osztályelnök javasolja, hogy a Lukács György által javasolt újságikkbe vegyék be a nyugdíjasok megnyugtatóására, hogy az új fokozatok hatása nyugdíj folyósításukat nem érinti.

Alexits György elnökségi tag hibának tartja, hogy az egyes bizottságok egymástól függetlenül működnek és nincs egyeztető szempontjuk a bírálathoz. Továbbá kifogásolja, hogy a TMB jelentése nem elég konkrét.

Hevesi Gyula elnökségi tag felveti a problémát, hogy tudományos fokozatot lehet-e szigorúan csak gyakorlati szakembernek, pl. egy nagyszabású építkezés tervezőjének adni.

Straub F. Brunó elnökségi tag megállapítja, hogy orvosi vonalon is történtek hibák a minősítésnél éppen az elméleti és gyakorlati /klinikai/ szakemberek nem kellő minősítése miatt.

Issekutz Béla osztályelnök javasolja, hogy a gyakorlati munka is vétessék figyelembe a tudományos minősítésnél.

Rusznayk István elnök kéri az Elnökség tagjait, hogy az ülés keretében adjanak iránymutatást a TMB-nek a minősítésekre vonatkozóan. Megjegyzi, hogy most van a Minisztertanács előtt egy javaslat, hogy a nagyon jelentős gyakorlati szakemberek az orvostudomány terén a "népköztársaság kiváló orvosa" címet kaphassák.

Lukács György elnökségi tag javasolja, hogy Rusznayk István elnök írjon egy cikket a minősítés elvi kérdéseiről.

Az Elnökség tudomásulveszi a TMB beszámolóját és felkéri a TMB titkárságát, hogy az itt elhangzott szempontokat vegye figyelembe a további minősítéseknél. A TMB-nek lesz a feladata, hogy az egyes bizottságok és osztályok minősítésében mutatkozó különbségeket kiegyenlítse és azoknál a bizottságoknál, amelyek túl szigorúan vagy túl könnyen ítélték, egyensúlyi helyzetet teremtsen.

Rusznayk István elnök vállalja a cikk megírását.

Határozat: Az Elnökség a doktori címek odaitélésére vonatkozóan a következő irányelveket szögezi le a Tudományos Minősítő Bizottság számára. A tudományok doktora fokozat ítélendő oda a tudomány azon munkásainak, akik szakterületükön önálló kutatómunkával, vagy eredeti elgondolások alapján értékes, új gondolatot vetettek fel és eredményeket értek el, tudományágukat alkotó módon továbbfejlesztették. Az odaitélésnél figyelembeveendő az az előírások, amelyek az eredeti rendeletben a doktori disszertáció kivánalmaira vonatkoznak. Ismert elméletek, módszerek és eljárások szabályszerű alkalmazása egymagában még nem tekinthető doktori fokozatra jogosítónak, ha velük jelentős eredményeket értek is el, de eredeti gondolatot nem tartalmaznak.

III.

Az 1951. évi könyvkiadás bírálata és az 1953. évi könyvkiadás elvi szempontjai.

Alexits György a Könyv-és Folyóiratkiadó Bizottság titkára javasolja, hogy az Elnökség kimutatás készítését kérje az osztályoktól.

Határozat: Az Elnökség az alábbi kimutatás beküldését kéri az osztályoktól május 15.-i határidővel:

- 1./ Hol tart az Osztályhoz tartozó tudományszakok fejlődése jelenleg,
- 2./ mely területek azok, amelyeknek fejlődését a könyvkiadásnak is elő kell segítenie,
- 3./ mely területeken és milyen jellegű kiadványok megjelenését látják elsőrendű fontosságúnak az ötéves népgazdasági és az ötéves tudományos területek szempontjából,
- 4./ milyen kiadványok vannak már régóta készen az egyes területeken.

Soó Rezső osztályelnök nem ért egyet az Osztály kiadványai bírálatával, mely szerint kevés szovjet biológiai vonatkozású munkát jelentettek meg.

Fogarasi Béla osztályelnök javasolja, hogy a beszámolóban szereplő statisztikát a sajtóval is ismertetni kellene kisebb közlemény formájában.

Határozat: A Könyv-és Folyóiratkiadó Bizottság beszámolójában szereplő statisztikát a sajtóban közölni fogjuk.

A papírigényekkel kapcsolatos vitát Erdey-Gruz Tibor főtitkár az alábbiakban foglalja össze:

Az egész rendelkezésre álló papírmennyiséget szétosztották, de mivel sok könyv nem készült el határidőre, az év végén kiderült, hogy maradt papír. Volt eset, hogy szerződésileg lekötött művek nem jelentek meg. Az év közben beadott javaslatokat mindig megvizsgálta, és

amikor lehetőség volt rá, hozzájárultak a kiadáshoz.

Zemplén Géza "Szerves kémia" c. könyve feletti vitát Erdey-Gruz Tiber főtítkár a következőkben foglalja össze: Zemplén Géza műveiben nem foglalkozik behatóan az elméleti alapokkal, de munkássága a kísérleti tudomány területén igen jelentős. A munka nem tartalmaz ideológiai hibákat, materialista gondolatmenet alapozza meg. Elméleti vonalon nem jelentős, de nagyrészt saját kutatási eredményeket és metodikát tartalmaz. Hiba, hogy igen nagy a terjedelme, 720 oldal.

Határozat: A Vegyész Osztály vitassa meg Zemplén Géza könyvét olyan formában, amelyben a vita eredményét a nyilvánossággal közölni lehet. Felelős: Erdey László

IV.

Az 1951. évi folyóiratkiadás bírálata.

Szó Rezső osztályelnök kifogásolja, hogy egy hónappal a kiadás előtt kapja meg a szerző a fordítást. Javasolja, hogy a fordító lépjen érintkezésbe a szerzővel és szakmai szempontból is nézzék át a szöveget. Blagovessenszkij könyve - amelynek 90 %-át már lefordították - az azóta megjelent szovjet kritikák szerint nem alkalmas arra, hogy szélesebb körben megjelenjen.

Határozat: A művet sokszor titott példányokban meg kell a szűkebb kör számára jelentetni.

Hevesi Gyula elnökségi tag bejelenti, hogy ezentúl az Acta Technica kéthavonként jelenik meg a legváltozatosabb tartalommal.

Alexits György a Könyv-és Folyóiratkiadó Bizottság titkára javaslatára az alábbi határozatokat hozza az Elnökség:

1. Az Akadémia minden folyóirata egységesen 400.- Ft-ot fizet 40.000 "n"-es ivenként, tehát a Századok, a Magyar Történelmi Társulat folyóirata honoráriumai is csak ennyi lehet.
2. Az Akadémia újból megindítja a Régi Magyar Költők Tára sorozatot, elsőként a kuruckor anyagával, a "Kuruckor költészete" c. és az Elnökség által az 1952-es tervben jóváhagyott kiadvány részére biztosított ivterjedelemben.
3. A Kodály emlékkönyvben a külföldi szerzők tanulmányai az eredeti nyelven jelenjenek meg, a magyar tanulmányokról pedig készüljenek idegennyelvű kivonatok. A külföldi szerzők tanulmányairól magyarnyelvű fordításokat kell készíteni.
4. Az Elnökség kerábbi határozata értelmében a lektorálásért minden esetben kapjon a lektor honoráriumot tekintet nélkül arra, hogy akadémikus, vagy nem akadémikus.
5. A megmaradt papirmennyiség terhére egyes különösen fontos konferenciák anyagáról brossurákat lehet kiadni.

6. A most meginduló népszerűsítő sorozat címe az alábbi lesz:
Tudományos Népszerűsítő Sorozat, kiadja a Magyar Tudományos Akadémia.
7. A II. Osztály a példányszámok csökkentésével elért megtakarításból kiadhatja
Fogarasi Béla szerkesztésében: Csernisevszkij Magyarországról c. művét valamint
Elekes Lajos: Hunyadi János c. művét.
8. A III. Osztály tervéből kimarad:
A.A.Vorovjev: Töltött részecskék gyorsítására szolgáló berendezések c. műve és helyette
O.Ju.Smidt: Négy előadás a bolygók keletkezésének elméletéről c. műve kerül kiadásra, valamint
A.G.Kuros: Csoportelmélet c. művel.
9. A VI. Osztály megjelenti:
Hume-Rothery William: Elektronok, atomok, fémek és ötvözetek c. művét.
10. A VII. Osztály tervéből kimarad
Sorigin: Styrol polimerjei és copolimerjei c. munkája és helyette
V.M.Ramm: Abszorpciós eljárások a vegyiparban c. műve kerül kiadásra.

V.

Az 1952. évi Nagygyűlés előkészítése.

Erdey-Gruz Tibor betérjesztése alapján az Elnökség a következőket határozza:

A Magyar Tudományos Akadémia folyó évben május 23. és június 3. között rendezi meg idei Nagygyűlését, az egyetemi előadások befejezése után, a vizsgák megkezdése előtt. A Nagygyűlés szűkkörű lesz és az osztályok egy-egy üléséből fog állni, ahol az osztálytitkár beszámol az Osztály működéséről. Az osztályok egy-egy vitás kérdés megtárgyalására vitautalást rendeznek. Az osztályülések után egy munka-közgyűlés lesz. Az osztályokhoz felhívás megy a Nagygyűlés előkészítésére. Felelős: Erdey-Gruz Tibor.

VI.

Indítványok.

Erdey-Gruz Tibor betérjesztése alapján az Elnökség az alábbi határozatot hozza:

Csik Lajos osztályvezetőt a MTA Tihanyi Biológiai Kutató Intézet Tudományos Tanácsának tagjává választja.

Az Antibiotikum Bizottság kibővítésére vonatkozó javaslatot az Elnökség leveszi a napirendről.